

8. 6. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhrada škody za nechtěné dítě

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 2202/2021, ze dne 16. 5. 2023 vydal přelomové rozhodnutí ve věci žaloby na odčinění nemajetkové újmy způsobené pochybením poskytovatele zdravotních služeb při prenatálním vyšetření, narodí-li se posléze dítě postižené genetickou vadou, k jejímuž zjištění prenatální vyšetření směřovalo (tzv. žaloby typu wrongful birth).

Řízení před soudem prvního stupně:

Žalobce a žalobkyně se v daném případě domáhali u soudu odčinění nemajetkové újmy vůči poskytovateli zdravotních služeb každý ve výši 8 mil. Kč. Náhrady majetkové újmy se žalobci nedomáhali.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobci a) a b) jsou manželé, kterým se v roce 2012 narodil prvorozený syn Lukáš.

V roce 2014 žalobkyně b) podruhé otěhotněla. Těhotenství probíhalo bez komplikací, žalobkyně b) podstupovala pravidelné kontroly a vyšetření.

V 8. týdnu těhotenství ji ošetřující gynekolog odeslal na tzv. I. trimestrální těhotenský screening, jehož účelem je stanovit riziko nejčastějších vývojových vad plodu, včetně Downova syndromu (trizomie 21). Žalobkyně tento screening podstoupila na gynekologicko-porodnické klinice žalované. V rámci uvedeného vyšetření byl žalobkyni b) nejprve dne 5. 8. 2014 odebrán vzorek krve, následně dne 15. 8. 2014 bylo provedeno ultrazvukové vyšetření a vyhodnocení screeningu za použití speciálního softwaru Astraia.

Při zadávání údajů do tohoto softwaru vyšetřující lékařka nezdala řádně všechny potřebné údaje, a proto nebyly do výpočtu rizika nejčastějších vrozených vývojových vad plodu zahrnuty biochemické markery, přestože byly z odebraného vzorku krve žalobkyně zjištěny.

Výsledek screeningu tak stanovil riziko Downova syndromu v hodnotě 1:1834 s celkovým závěrem screeningu I. trimestru jako negativní, přičemž při zahrnutí zjištěných hodnot biochemických markerů by hodnota výsledného rizika činila 1:172 (na pracovišti žalované hodnoceno jako střední riziko výskytu Downova syndromu plodu).

Ani při pozdějších kontrolách a vyšetřeních nebyl odhalen žádný ukazatel Downova syndromu, když i z hlediska morfologie vypadal plod jako zdravý. Dne 28. 2. 2015 se žalobcům narodila dcera Lucie. Krátce po narození u ní byl diagnostikován Downův syndrom.

Pokud by do provedeného screeningu žalobkyně b) byly zahrnuty zjištěné biochemické markery, a screening by byl tudíž správně vyhodnocen s výslednou hodnotou rizika 1:172, byla by žalobkyně informována o zvýšeném riziku výskytu Downova syndromu plodu, byla by odeslána na konzultaci ke genetikovi a bylo by jí jak lékaři žalované, tak jejím ošetřujícím gynekologem doporučeno další vyšetření. Při potvrzení diagnózy Downova syndromu plodu se 95 % až 98 % rodičů rozhodne pro umělé přerušování těhotenství.

Narození dcery s Downovým syndromem byl pro žalobce šok. Žalobci v průběhu těhotenství měli za

to, že činí vše pro to, aby zjistili, zda jejich dítě bude zdravé, k čemuž mělo sloužit právě vyšetření v prvním trimestru na zjištění vývojových vad plodu. Tvrdili, že pokud by bylo zjištěno vyšší riziko Downova syndromu, podstoupili by další vyšetření a na základě výsledku by se pak rozhodli, přičemž s největší pravděpodobností by v takové situaci těhotenství ukončili.

Po právní stránce posoudil soud prvního stupně věc podle § 3 odst. 1 a odst. 2 písm. a), § 81 odst. 1 a 2, § 2910 věty první, § 2912 odst. 2 a § 2956 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“).

Uzavřel, že pochybení při provádění prvotrimestrálního screeningu u žalobkyně b) spočívající v tom, že do jeho hodnocení nebyly zahrnuty výsledky vyšetření biochemických markerů, přestože byly k dispozici, je postupem non lege artis.

Toto pochybení mělo zásadní vliv na další postup při poskytování zdravotní péče o žalobkyni b) v těhotenství, neboť v důsledku špatně vyhodnoceného screeningu jako falešně negativního nebyli žalobci vyrozuměni o vyšším riziku existence vývojové vady plodu a nebyla žalobkyni b) nabídnuta konzultace s genetikem ani další doplňující vyšetření.

Tím je dána i příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním žalované a újmou žalobců, kterou soud spatřoval ve skutečnosti, že žalobcům v důsledku chybného postupu žalované bylo upřeno právo na informování o skutečném stavu věci, tj. o zdravotním stavu plodu, a tím byli zbaveni možnosti volby, zda přivedou na svět dítě postižené Downovým syndromem a akceptují zásadní vliv na jejich dosavadní, jakož i do budoucna plánovaný život, nebo zda podstoupí další (např. i invazivní) vyšetření a případně přerušeni těhotenství.

Při správně provedeném screeningu by žalobci byli o existenci zvýšeného rizika vývojové vady plodu informováni a měli by možnost rozhodnout se o podobě svého rodinného života.

Nedbalostní zavinění se předpokládá (§ 2912 odst. 2 o. z.), přičemž žádné okolnosti svědčící o vyvinění žalované soud neshledal. Soud se zabýval i etickým rozměrem celého případu a s odkazy na odbornou literaturu uzavřel, že tento typ žaloby označovaný jako „wrongful birth“ lze považovat.

Soud prvního stupně tedy uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 1,5 mil. Kč a žalobkyni částku 2,3 mil. Kč, ve zbytku žalobu zamítl.

Řízení před odvolacím soudem:

K odvolání všech účastníků odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobci toliko částku 300 000 Kč a žalobkyni částku 600 000 Kč, ve zbývajícím rozsahu žalobu zamítl.

Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se v zásadě i s jeho právním posouzením. Za přiměřenou výši přiměřeného zadostiučnění však považoval nižší částku než soud prvního stupně.

Řízení před Nejvyšším soudem:

Žaloby na odčinění nemajetkové újmy, která měla být způsobena pochybením poskytovatele zdravotních služeb při prenatalním vyšetřování, a posléze se narodilo postižené dítě, neboť žena v důsledku pochybení lékařů neměla možnost zvážit podstoupení interrupce, eventuálně ji skutečně podstoupit, případně se připravit na život s postiženým dítětem, jsou v odborné literatuře (i české) označovány jako žaloby typu „wrongful birth“, tedy žaloby za nechtěné narození (Doležal, T. Náhrada škody za nechtěné dítě? Právní rozhledy, 2006, č. 21, s. 783–787).

Jedním ze základních předpokladů pro úspěšnost těchto žalob je právo ženy na umělé přerušování těhotenství zakotvené v právním řádu. Nemá-li žena možnost potratu, nemá ani možnost volby, zda si postižené dítě ponechat či nikoli, a následek (narození postiženého dítěte) by nastal bez ohledu na postup poskytovatele zdravotní péče. Jinak řečeno, i kdyby poskytovatel zdravotních služeb pochybil, došlo by k narození dítěte (obdobně Doležal, A. Wrongful life, wrongful birth žaloby – etické a právní úvahy. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2013, č. 3, s. 38–57).

Český právní řád dává v určité fázi těhotenství přednost autonomii vůle těhotné ženy před ochranou nenarozeného dítěte, v čemž se projevuje liberální přístup k této problematice. Zároveň ochrana osobní integrity ženy nemá absolutní přednost před ochranou života před narozením. Tuto hodnotu limituje při ukončení těhotenství v jeho určité fázi za pomoci jiné osoby zákon České národní rady č. [66/1986](#) Sb., o umělém přerušování těhotenství, (Nechvátalová, L. In: Husseini, F. a kol. Listina základních práv a svobod. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 211, marg. č. 13).

I za splnění této základní podmínky existuje řada protiargumentů, se kterými je nutné se vypořádat, které jsou platné i v poměrech českého právního řádu (v podrobnostech odkazují na odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu).

Žalobami wrongful birth může být uplatněna náhrada za odčinění různých druhů újem. Český právní řád výslovnou právní úpravu takto vzniklé nemajetkové újmy neobsahuje a tuzemské soudnictví se dosud s tímto typem žalob v podstatě nesetkalo.

Uvádí se zejména tři v úvahu připadající zásahy do jednotlivých dílčích osobnostních práv člověka, které se liší druhem újmy, za niž je požadována náhrada: 1. nemajetková újma vzniklá zásahem do práva rodičů na plánování rodiny, neboť nebyli náležitě informováni o stavu plodu; 2. nemajetková újma způsobená zjištěním skutečného zdravotního stavu dítěte; 3. nemajetková újma vznikající tím, že rodiče musí být svědky života svého handicapovaného dítěte a že prožívají strach o jeho rozvoj.

Nejvyšší soud konstatoval, že uplatnění žalob na odčinění nemajetkové újmy způsobené pochybením poskytovatele zdravotních služeb při prenatalním vyšetření, narodí-li se posléze dítě postižené genetickou vadou, k jejímuž zjištění prenatalní vyšetření směřovalo (tzv. žaloby typu wrongful birth), je v českém právním řádu přípustné.

Předpokladem vzniku tohoto nároku je prokázání pochybení při prenatalním vyšetření, dále vznik nemajetkové újmy, při níž se musí rozlišit, do jakých dílčích osobnostních práv bylo zasaženo, a konečně prokázání existence příčinné souvislosti mezi neoprávněným zásahem do konkrétního dílčího osobnostního práva a nemajetkovou újmou. Vzhledem k tomu, že může jít o zásahy do různých dílčích osobnostních práv, je třeba všechny tři předpoklady splnit ve vztahu ke každému dílčímu osobnostnímu právu.

Dovolací soud se neztotožnil s námitkou vedlejší účastnice (pojišťovny) týkající se nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce a) ve vztahu k tomuto nároku.

Zákon o umělém přerušování těhotenství sice přiznává právo na rozhodnutí o umělém přerušování těhotenství pouze ženě, avšak životní partneri (manželé) činí zpravidla významná rozhodnutí o své budoucnosti společně.

Předpokládá se dohoda o záležitostech rodiny a způsobu života rodiny (§ 692 odst. 1 o. z.). Konečně i ESLP ve výše citovaném rozhodnutí ve věci M. P. proti Rumunsku dovedl, že přání rodičů počít dítě nepostižené genetickou chorobou představuje formu projevu jejich soukromého a rodinného života. Právo na sebeurčení v reprodukční oblasti tedy přiznal oběma rodičům, nikoliv pouze ženě.

Přestože tedy vůle otce v případě rozhodnutí o umělém přerušování těhotenství podle příslušného

zákona nehraje roli, může dojít nesprávným informováním ženy o stavu plodu i k zásahu do jeho práva na plánování rodiny a na reprodukční autonomii.

V posuzovaném případě oba žalobci plánovali rodičovství společně a činili důležitá rozhodnutí o budoucnosti své rodiny ve vzájemné shodě. Lze důvodně předpokládat, že by tak činili i v případě rozhodování o přerušení těhotenství. Proto je i žalobce a) ve vztahu k uplatněnému nároku aktivně legitimován.

Nárok rodičů za zásah do jejich dílčích osobnostních práv je proto třeba zařadit do určité hierarchie hodnot, od jejichž dotčení se náhrada nemajetkové újmy odvíjí. I když nejde o nároky proti státu, lze využít zkušenosti ESLP, v jehož rozhodovací praxi lze vysledovat zřetelnou strukturalizaci podle určité hierarchie těchto základních hodnot, jak ji ve své analýze prováděné na společných zasedáních občanskoprávních a obchodních kolegií dovedil Nejvyšší soud Slovenskej republiky a Nejvyšší soud České republiky (tzv. Hierarchie nemajetkových hodnot).

Při stanovení výše náhrady mají soudy plnou míru volné úvahy, nicméně ESLP při standardních situacích a okolnostech případu upřednostňuje částku pohybující se přibližně ve středu nastaveného rozpětí, samozřejmě s možností (a nutností) jít i směrem k minimu či naopak v případech s vážnějšími následky až výjimečnými okolnostmi od středu k maximu. V případě zásahu do soukromého života podle čl. 8 Úmluvy považuje ESLP zásah za závažný v rozsahu od 3 % do 20 % (se střední hodnotou 10 %) té nejzávažnější újmy, jíž je porušení práva na život, k němuž ESLP přiřazuje částku 100 000 EUR (viz již citovaný rozsudek publikovaný pod č. [50/2022](#) Sb. rozh. obč.). Při zasazení uplatněného nároku do hierarchie hodnot a dodržení principu proporcionality se lze inspirovat i rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, publikovaným pod č. [85/2019](#) Sb. rozh. obč.

Nejvyšší soud závěrem vytkl soudu prvního stupně a odvolacímu soudu, že si nevyjasnily povahu jednotlivých dílčích nároků uplatněných žalobou (které je třeba posuzovat samostatně), a proto jejich rozhodnutí zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení.

Závěr:

Ze shora uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývají pro právní praxi tyto stěžejní závěry:

- **1. Žaloby typu „wrongful birth“, tedy žaloby za nechtěné narození dítěte, jsou v právním řádu České republiky obecně přípustné.**
- **2. Těmito žalobami může být uplatněna náhrada za odčinění různých druhů újem.**
- **3. Zasažení každého dílčího osobnostního práva se proto posuzuje samostatně (nezávisle) a samostatně (nezávisle) se posuzují i podmínky pro vznik nároku na náhradu nemajetkové újmy za zásah do toho kterého dílčího osobnostního práva.**
- **4. Zpravidla se jedná o tyto druhy újem: 1. nemajetková újma vzniklá zásahem do práva rodičů na plánování rodiny, neboť nebyli náležitě informováni o stavu plodu; 2. nemajetková újma způsobená zjištěním skutečného zdravotního stavu dítěte; 3. nemajetková újma vznikající tím, že rodiče musí být svědky života svého handicapovaného dítěte a že prožívají strach o jeho rozvoj.**
- **5. Nárok na náhradu nemajetkové újmy mají oba rodiče, nikoliv jen matka dítěte.**
- **6. Při stanovení výše náhrady mají soudy plnou míru volné úvahy s tím, že nárok rodičů za zásah do jejich dílčích osobnostních práv je třeba zařadit do určité hierarchie hodnot, od jejichž dotčení se náhrada nemajetkové újmy odvíjí, kdy v**

- této věci lze vyjít z kritérií stanovených judikaturou ESLP a Nejvyššího soudu.
- 7. Náhradou majetkové újmy (škody) v případě žalob wrongful birth se Nejvyšší soud v daném rozhodnutí nezabýval.

JUDr. Vladimír Janošek,
advokát

trvale spolupracující s ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.

Plzeňská 3350/18
150 00 Praha 5 - Smíchov

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv](#)

pohledem Ústavního soudu

- Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?